

รูปแบบการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการ

A Model for the Rescue and Public Relief Disaster with Buddhist Integration

รัชพล ศิริรัตน์พิริยะ*

Rachaphol Siriratpiriya

พระปัญญาววัชรบัณฑิต**

Phra Paṅkāvajrapuṇḍit

พระมหาอดิเดช สติวโร***

Phramaha Adidej Sativaro

หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Buddhist Studies Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: orawan.si@chula.ac.th

Received: July 04, 2025

Revised: July 26, 2025

Accepted: August 01, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาการดำเนินการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย (๒) บูรณาการหลักพุทธธรรมและบทบาทพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ส่งเสริมการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย และ (๓) เสนอรูปแบบการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการ ศึกษาวิจัยแบบคุณภาพภาคสนาม ด้วยข้อมูลเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์วิมุตติมรรค หนังสือ เอกสารวิจัยและวิชาการ ร่วมกับการศึกษาภาคสนามจังหวัดน่าน โดยสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือพระสงฆ์และผู้นำ

* รัชพล ศิริรัตน์พิริยะ Rachaphol Siriratpiriya นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Student Doctor of Philosophy (Buddhist Studies) Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** พระปัญญาววัชรบัณฑิต, รศ.ดร. Phra Paṅkāvajrapuṇḍit, Assoc.Prof.Dr. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ Thesis Advisor

*** พระมหาอดิเดช สติวโร, ผศ.ดร. Phramaha Adidej Sativaro, Asst.Prof.Dr. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ Thesis Advisor

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยทั้งภาครัฐและเอกชน รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด วิเคราะห์เนื้อหา นำไปสู่การพัฒนาแบบการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย บูรณาการหลักพุทธธรรมและบทบาทของพระสงฆ์สาธิตสงเคราะห์ แล้วทดสอบรูปแบบที่ได้ถึงความเหมาะสมและปฏิบัติได้ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยพบว่า (๑) องค์กรกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยดำเนินการและปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ในภาวะฉุกเฉินแข่งกับเวลาเพื่อช่วยชีวิต ภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ต้องได้รับอนุมัติเป็นหน่วยปฏิบัติการแพทย์ บุคลากรชุดปฏิบัติการฉุกเฉินต้องผ่านการอบรมตามมาตรฐานการแพทย์ฉุกเฉิน (๒) เจตนา ทั้งกาย วาจา ใจ เป็นเจตสิกคือธรรมประกอบกับจิตที่บูรณาการเข้ากับเจตนาของผู้ดำเนินการและปฏิบัติงานกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย อีกทั้งช่วยครองตน ครองคน ครองงาน และครองการปฏิบัติงาน เช่น หิริโอตตปเป ภาวนา ๔ พรหมวิหาร ๔ อิทธิบาท ๔ สังคหวัตถุ ๔ ขรवासธรรม ๔ อริยทรัพย์ ๗ มรณานุสติ โยนิโสมนสิการ ทั้งนี้ หลักพุทธธรรมเจตนา ๓ คือ บุปผเจตนา มุญจนเจตนา และอปรเจตนา รวมถึงการสงเคราะห์ด้านวัตถุและจิตใจของพระสงฆ์สาธิตสงเคราะห์ เป็นแนวทางเดียวกัน และสามารถบูรณาการเข้ากับการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบองค์รวมเพื่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืน ด้วยหลักการ 2P2R (Preparedness, Prevention and Mitigation, Response, Recovery) คือการเตรียมพร้อมและป้องกันลดผลกระทบก่อนเกิดเหตุ การเผชิญเหตุขณะเกิดเหตุ และการเยียวยาฟื้นฟูหลังเกิดเหตุสาธารณภัย (๓) รูปแบบการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการเป็นรูปแบบเชิงแผนผังของความสัมพันธ์ การประสานงาน และการทำงานร่วมกันในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบองค์รวม ด้วยแนวทาง 2P2R กับหลักพุทธธรรมเจตนา ทั้งกาย วาจา และใจ ร่วมกับหิริโอตตปเป และสติสัมปชัญญะ ที่เป็นแกนกำกับพฤติกรรม โดยบุพเจตนา มุญจนเจตนา และอปรเจตนา บูรณาการเข้ากับเจตนาของผู้ที่ดำเนินการและปฏิบัติงานกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย ในขณะก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุสาธารณภัย ตามลำดับ ร่วมกับบทบาทพระสงฆ์สาธิตสงเคราะห์ และพระคิลานุปัฏฐากในการสงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา และบูรณาการ ทั้งภาวะปกติและภาวะวิกฤต

คำสำคัญ: รูปแบบเชิงแผนผัง; การกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย; หลักพุทธธรรมเจตนา หรือกรรม; พระสงฆ์สาธิตสงเคราะห์; พุทธบูรณาการ

Abstract

The research aims to: (1) study the operations of rescue and disaster relief organizations, (2) integrate Buddhadhamma and the role of monks in public welfare promoted rescue and public relief disaster, and (3) propose a model for the rescue and public relief disaster with Buddhist integration. This qualitative field research was conducted by collecting data from the Tipitaka, Visuddhimuk, Vimuttimuk included textbooks, academic and research articles, besides field research in Nan province by in-depth interviews with structured interview. The key informant groups are ecclesiastical administrative officer and representative from the public and private organizations involved in rescue and public relief disaster. All of data were collected, analysis and synthesis to elaborate by descriptive technique further to develop a model for the rescue and public relief disaster with Buddhist integration, then tests the said model with expert group discussion techniques for its feasibility and practicality.

The results showed that: (1) The operations of rescue and disaster relief organizations are involved in birth, aging, sickness, and death. They have to work against time to save lives and carry out resuscitation under the Emergency Medical Act B.E. 2551 (2008) and public relief disaster under the Disaster Prevention and Mitigation Act B.E. 2550 (2007). The operation unit must be approved as medical unit. Emergency Operations Unit Personnel must be trained in accordance with emergency medical standards. (2) The intention including bodily, verbal, and mental action is the source and the core of all behaviors. The Buddhadhamma that are linked to intentions as mental concomitants, such as Hiri Ottapp, Bhavana 4, Brahma Vihara 4, Itthipat 4, Gharavasa Dhamma 4, Sangkahavattu 4, Ariyasapa 7, and Yonisomanasikan together with proper intention and earnestness integrated for work before, during, and after a public disaster enhanced practitioners' awareness and moral responsibility. The Buddhadhamma intention 3, namely preliminary intention, releasing intention, and subsequent intention, including the role of a public welfare monk plus the role of Phrakilanupatakata in well being are similar and can be integrated with holistic principles of disaster risk management for sustainable safety, in short the 2P2R principle consisted of Preparedness, Prevention and Mitigation, Response, and Recovery. (3) A model for the rescue and public relief disaster with Buddhist

integration is a schematic model of relationship, collaboration, and the holistic disaster risk management worked under guideline 2P2R principle and the Buddhist principle of intention which is both the source and core of all behavior in physical, verbal, and mental expressions, including moral dread (Hiri Ottapp) and mindfulness as the axis of behavior by the preliminary intention, releasing intention and subsequence intention have been integrated to intention of the one who involved in practical work before, during and after the occurrence of a rescue and public disaster respectively as well as the role of the monks of public welfare and Phrakilanupatakata who participates in both material and mental assistance in relieving, supporting, developing, and integrating both normal and crisis situations.

Keywords: Schematic Model; Rescue and Public Relief Disaster;
Buddhist principle of intention or karma; public welfare monk;
Buddhist Integration

บทนำ

ประเทศไทย เผชิญกับสาธารณภัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จำนวนครั้งและความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งมีความเสี่ยงอันดับ ๙ ของโลก^๑ ที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือโลกร้อน ส่งผลให้เกิดภาวะมลพิษทางอากาศแปรปรวน ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น การกัดเซาะชายฝั่ง เกิดภาวะแล้งจัด พายุหมุน อุทกภัย ดินโคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลาก โรคระบาด แผ่นดินไหวฯ ส่งผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สังคม ให้ต้องต่อสู้ดิ้นรนและปรับตัวทั้งทางกายภาพและจิตใจมากยิ่งขึ้น และต้องการแนวทางการรับมืออย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งหลักคิดที่ส่งเสริมความเข้มแข็งมั่นคงทางจิตใจ เพื่อคงสภาพการดำเนินชีวิตได้ตามปกติสุข แม้จะรับรู้ว่าการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย นั้น ล้วนเป็นไปตามกฎธรรมชาติ “สังขารทั้งปวง ไม่เที่ยง... สังขารทั้งปวง เป็นทุกข์... ธรรมทั้งปวง เป็นอนัตตา” หรือหลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา^๒ แต่การประสบภัยหรือเผชิญเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายต่อชีวิตอย่างไม่คาดฝัน ทุกคนย่อมต้องการรอดชีวิต ตระหนักถึงคุณค่าของควมมีชีวิต ต้องการคนดูแล ห่วงใย และช่วยเหลือแบบฉุกเฉินเพื่อยื้อชีวิต ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับผู้ประสบภัยมากกว่าบุคคลอื่นทั่วไปคือ ผู้ปฏิบัติงานในการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งล้วนเป็นอาสาสมัคร นั่นเอง

^๑ The Germanwatch Institute, “Global Climate Risk Index 2021”, [Online], Available : <https://germanwatch.org/en/19777> [July 4, 2022].

^๒ อด.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๗๖/๓๖๘.

การกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเป็นกิจกรรมเตรียมการสำหรับรองรับสาธารณภัย ทั้งก่อนเกิด ขณะเกิด และหลังจากเกิดสาธารณภัยขึ้นแล้ว เพื่อการช่วยเหลือให้พ้นจากเหตุอันตราย การช่วยให้รอด และการช่วยฟื้นคืนชีวิต เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การนวดหัวใจผายปอดกู้ชีพ (Cardiopulmonary, CPR) การผจญเพลิง การประดาน้ำ การใช้อุปกรณ์ตัดถ่างช่วยอุบัติเหตุจากรถยนต์ รวมทั้งต้องมีความรู้พื้นฐาน เช่น การใช้วิทยุสื่อสาร การเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บ การจำลองสถานการณ์^๓ โดยที่ผู้ปฏิบัติงาน กู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยและผู้ประสบเหตุ ล้วนต้องการการดูแลด้านจิตใจให้มั่นคง มีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความเชื่อและความศรัทธาที่เสริมสร้างพลังใจ เมื่อเผชิญกับความไม่แน่นอน ณ จุดแบ่งระหว่างความเป็นกับความตาย รวมทั้งสามารถดำเนินชีวิตภายหลังการเผชิญเหตุได้เป็นปกติสุข ดังนั้น หลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นธรรมของพระพุทธเจ้า เป็นหลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับความจริงตามธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้งความทุกข์และวิธีการดับทุกข์ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวง เป็นทั้งข้อห้ามและข้อปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับสาระ (ธรรม) และรูปแบบ (วินัย) แสดงหลักความจริงสายกลางเรียก “มัชฌิมาปฏิปทา” และข้อปฏิบัติสายกลางเรียก “มัชฌิมาปฏิปทา” โดยสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น เช่น สภาพชีวิตของบรรพชิตหรือคฤหัสถ์^๔ จึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นที่พึ่งทางใจ ให้มีหลักคิดและหลักธรรมที่เป็นแผนที่ทางใจในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ประสบภัย ในสภาพสังคมที่เผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม เทคโนโลยี และมีความคาดหวังถึงความทันสมัย การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสังคมอยู่เป็นสุข

ขณะเดียวกัน งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ยึดหลัก ๑) อุตถายะ เป็นประโยชน์ ๒) หิตายะ เกื้อกูลกัน และ ๓) สุขายะ มีความสันติสุข เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ด้วยการสร้าง “สังคมแห่งการแบ่งปัน” และ “แนวร่วมจิตอาสา” ทั้งด้านกายภาพและจิตใจ ต้องอิงอยู่กับหลักพุทธธรรม เป็นไปตามกรอบของพระธรรมวินัย และข้อกำหนดในระเบียบของมหาเถรสมาคม รวมทั้งข้อกำหนด โดยจำแนกการดำเนินงานครอบคลุมการสงเคราะห์ การเกื้อกูล การพัฒนา และการบูรณาการ^๕ พระสงฆ์ จึงมีบทบาททั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤติเมื่อเกิดสาธารณภัย ในการเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ และชักชวนประชาชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

^๓ สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ, แผนหลักการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.niems.go.th> [๒๑ มกราคม ๒๕๖๕].

^๔ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.disaster.go.th> [๒๘ มกราคม ๒๕๖๕].

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑-๑๐, ๒๖๔.

^๖ พระมงคลวรวิธาน, บรรณาธิการ, คู่มือการปฏิบัติการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม, ๒๕๖๑), หน้า ๕, ๒๓.

นำผลการดำรงชีวิตของประชาชนผ่านวิกฤตเพื่อพัฒนาสังคม ชุมชน โดยที่พระคิลานุปัฏฐากมีบทบาทดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ชุมชน และสังคมตามหลักพระธรรมวินัย บนหลักการทางธรรมนำทางโลก หรือความอยู่ดีมีสุขทั้งทางกาย ทางสังคม ทางจิต และทางปัญญา ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๖^๗

จึงเป็นความน่าสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษารูปแบบการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการที่ได้บูรณาการหลักพุทธธรรมและบทบาทพระสงฆ์ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ซึ่งส่งเสริมการดำเนินการและการปฏิบัติงานกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย บนพื้นฐานของจิตอาสาในการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากหรือผู้ประสบภัยในสังคม ตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ และตาย ด้วยความเมตตา กรุณา และการแบ่งปัน รวมทั้งการดำเนินการและปฏิบัติงานภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยศึกษาภาคสนามที่จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำน่าน ไหลผ่านจังหวัดน่านเป็นระยะทางกว่า ๓๐๐ กิโลเมตร เป็นแหล่งน้ำต้นทุนตลอดปีให้กับแม่น้ำเจ้าพระยา ร้อยละ ๔๐ เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินไหวจากรอยเลื่อนปัวและรอยเลื่อนอุตรดิตถ์ อีกทั้งเกิดสาธารณภัยจากธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง พายุฤดูร้อน แผ่นดินไหว ภัยหนาว และสาธารณภัยจากการกระทำของมนุษย์ เช่น ไฟป่าและหมอกควัน อัคคีภัย ภัยจากสารเคมี และวัตถุอันตราย อุบัติเหตุบนท้องถนน^๘

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการดำเนินการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์กรกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย
๒. เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมและบทบาทพระสงฆ์สาธารณสุขสงเคราะห์ ส่งเสริมการกู้ชีพ และบรรเทาสาธารณภัย
๓. เพื่อเสนอรูปแบบการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Qualitative Field Research) ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) และภาคสนาม (Field Research) ในจังหวัดน่าน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ภาคสนาม จังหวัดน่าน ประกอบด้วย ๔ กลุ่ม ดังนี้

^๗ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช), “ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๖”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.nationalhealth.or.th [๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

^๘ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดน่าน, “แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดน่าน พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๗๐”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.nan.go.th> [๒ สิงหาคม ๒๕๖๖].

- พระสงฆ์ ได้แก่ พระสงฆ์ที่ได้รับรางวัล “เพชรฆาตการสาธารณสุขสงเคราะห์” จากมหาเถรสมาคม พระสังฆาธิการที่รับผิดชอบงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ และผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนา จำนวน ๘ รูป/คน

- ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานขององค์กรกุ๊ซัพและบรรเทาสาธารณภัยทั้งภาครัฐและเอกชน ตามประกาศสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ^๙ จำนวน ๑๖ คน

- ผู้มีบทบาทในชุมชน ในการกุ๊ซัพและบรรเทาสาธารณภัย คือ ผู้นำชุมชน (ประธานชุมชน) และผู้แทนศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จำนวน ๒ คน

- ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการและการปฏิบัติงานกุ๊ซัพและบรรเทาสาธารณภัย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้แก่ ศูนย์รับแจ้งเหตุและสั่งการ ๑๖๖9 สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.) จังหวัดน่าน (“ศูนย์เรนทร น่าน”) หน่วยฉุกเฉินโรงพยาบาลน่าน สถานีตำรวจภูธรน่าน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน (สสจ.น่าน) สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดน่าน (ปภ.น่าน) จำนวน ๕ คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และภาคสนาม ในจังหวัดน่าน ดังนี้

- ข้อมูลเอกสาร เกี่ยวกับ (๑) หลักพุทธธรรมและบทบาทพระสงฆ์สาธารณสุขสงเคราะห์ ที่ส่งเสริมการกุ๊ซัพและบรรเทาสาธารณภัย และ (๒) การดำเนินการและการปฏิบัติงานกุ๊ซัพและบรรเทาสาธารณภัย จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) คือคัมภีร์พระไตรปิฎก และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์วิมุตติมรรค หนังสือ เอกสาร/บทความวิชาการ เอกสาร/บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ (Website) ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ข้อมูลภาคสนาม ในจังหวัดน่าน (๑) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รายบุคคล (Individual Interview) กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนทั้งสิ้น ๓๑ รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ประเภทมีโครงสร้างที่มีคำถามแน่นอน (Structured Interview) (๒) ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญร่วมกับผู้แทน พระสังฆาธิการ องค์กรกุ๊ซัพและบรรเทาสาธารณภัยทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จำนวนทั้งสิ้น ๑๒ รูป/คน ร่วมกับบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต

^๙ ประกาศสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ, “ประกาศสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ เรื่อง รายชื่อหน่วยปฏิบัติการแพทย์ระดับพื้นฐาน และระดับสูงซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ก่อนและยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ ในขณะที่ประกาศคณะกรรมการการแพทย์ฉุกเฉิน เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลหน่วยปฏิบัติการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๖๔ มีผลบังคับใช้”, ประกาศ ณ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.niems.go.th> [๒ สิงหาคม ๒๕๖๖].

(Observation) ทั้งนี้เตรียมการสนทนากลุ่ม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รายบุคคล ด้วยแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มและรูปแบบเชิงแผนผังที่เป็นผลลัพธ์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลเอกสาร ด้วยเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ข้อมูลภาคสนาม (Field Research)

ผลการศึกษา

๑. การดำเนินการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์กรกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย

องค์กรกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยดำเนินการและปฏิบัติงาน เกี่ยวข้องกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทรัพย์สินจากสาธารณภัยและผู้ประสบภัย เป็นการช่วยเหลือให้รอดพ้นจากอันตราย หรือบาดเจ็บ หรือรอดชีวิต ต้องปฏิบัติงานแข่งกับเวลา มีความพร้อม เช่น องค์ความรู้ ทักษะ เวชภัณฑ์ เครื่องมือแพทย์ พาหนะ การสื่อสาร อาคารสถานที่ เพื่อปฏิบัติงานกู้ภัย (การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย) ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และปฏิบัติงานกู้ชีพตามพระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยองค์กรต้องได้รับอนุมัติจากสำนักงานการแพทย์กรุงเทพมหานคร หรือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ได้รับอนุญาตให้ใช้สัญญาณไฟวับวาบ (แดง น้ำเงิน) และเสียงสัญญาณจากผู้บังคับการกองบังคับการตำรวจจราจร กรุงเทพมหานคร หรือผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ได้รับสติ๊กเกอร์รับรองมาตรฐานและสติ๊กเกอร์ตราสัญลักษณ์สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ และได้รับการจัดแบ่งพื้นที่บริการ (Zoning) ซึ่งต้องได้รับการสั่งการจากศูนย์รับแจ้งเหตุและสั่งการ 1669 ศูนย์เฝ้าระวัง สำนักงานการแพทย์กรุงเทพมหานคร หรือศูนย์เรนทร ระดับจังหวัด ส่วนบุคลากรชุดปฏิบัติการฉุกเฉินต้องขึ้นทะเบียนและผ่านการอบรมตามมาตรฐานการแพทย์ฉุกเฉิน สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ ทั้งนี้ การกู้ชีพและการกู้ภัย ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติงานร่วมกันเสมอไป ขึ้นอยู่กับลักษณะและความรุนแรงของสาธารณภัย กรณีต้องปฏิบัติงานร่วมกัน การกู้ภัยจะเข้าพื้นที่เกิดเหตุก่อนเพื่อช่วยเหลือนำผู้ประสบภัยมาอยู่ในบริเวณปลอดภัย จากนั้นการกู้ชีพจึงจะเข้าไปช่วยปฐมพยาบาลและช่วยให้รอดชีวิต

สาธารณภัยเป็นผลร่วมของการเกิดภัยตามธรรมชาติและสภาพของสังคม บ่งบอกถึงโอกาสที่ชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ จะได้รับผลกระทบจากการเกิดภัยมากน้อยเพียงใด กิจกรรมสาธารณภัยที่พบบ่อย เช่น การผจญเพลิง อุบัติเหตุรถยนต์ กระแสน้ำหลาก ประสบภัยทางน้ำ ดินโคลนถล่ม ฯ จึงจำเป็นต้องฝึกพื้นฐานเป็นระบบ ฝึกจำลองสถานการณ์ให้เกิดความชำนาญ ผสมผสานและประยุกต์ทักษะพื้นฐานเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ การบริหารจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management, DRM) ต้องดำเนินการด้วยหลักการ 2P2R ประกอบด้วยเตรียมพร้อมก่อนเกิดสาธารณภัย (Preparedness) การป้องกันและการลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation)

การเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉิน (Response) และการฟื้นฟูสภาพจิตใจ สภาพทางกายภาพ และการเยียวยาผู้ประสบภัย (Rehabilitation)

๒. บุรณการหลักพุทธธรรมและบทบาทพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ ส่งเสริมการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย

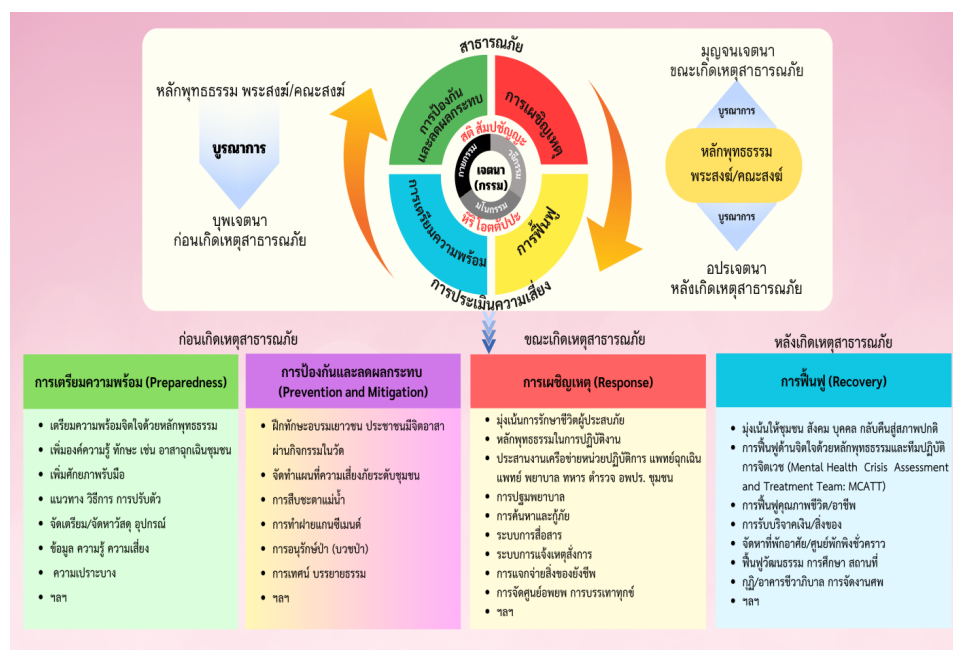
หลักพุทธธรรมเจตนา ทั้งทางกาย วาจา ใจ เป็นทั้งที่มาและเป็นแกนของพฤติกรรมทุกอย่างร่วมกับสติสัมปชัญญะ และหิริโอตตปเปะ บุรณการเข้าเป็นแกนกลางให้กับผู้ดำเนินการและปฏิบัติงานกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย โดยที่ เจตนา ๓ คือเจตนาใน ๓ กาล ได้แก่ (๑) บุพเจตนา เป็นเจตนาก่อนจะทำ (๒) มุญจนเจตนา เป็นเจตนาให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย และ (๓) อปรเจตนา เป็นเจตนาสืบเนื่องต่อ ๆ กันไป จากการกระทำด้วยความตั้งใจที่มีอยู่และยังคงอยู่ ร่วมกับบทบาทพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ ด้วยหลักการสงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา บุรณการ ทั้งภาวะปกติและภาวะวิกฤตเมื่อเกิดสาธารณภัย และบทบาทของพระคิลานุปัฏฐากที่ช่วยเหลือดูแลสุขภาวะ บุรณการเข้ากับการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบองค์รวมเพื่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืนด้วยหลักการ 2P2R กล่าวคือ “บุพเจตนา” บุรณการเข้ากับก่อนเกิดเหตุสาธารณภัยและ“2P”ของหลักการ 2P2R คือการเตรียมความพร้อม (Preparedness) และการป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation) “มุญจนเจตนา” บุรณการเข้ากับขณะเกิดสาธารณภัยและ“R”ของหลักการ 2P2R คือการเผชิญเหตุในสถานการณ์ฉุกเฉิน (Response) “อปรเจตนา” บุรณการเข้ากับภายหลังเกิดสาธารณภัยและ“R”ของหลักการ 2P2R คือการฟื้นฟูสภาพจิตใจ สภาพทางกายภาพ และการเยียวยาผู้ประสบภัย (Recovery) โดยที่วัตรปฏิบัติในการปฏิบัติกิจของพระสงฆ์ตามหลักการสาธารณสงเคราะห์ คือสงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา บุรณการก็เป็นไปตามหลักการ 2P2R ที่สามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกันได้แม้จะเรียงลำดับต่างกัน

เจตนาใช้อธิบายหลักกรรมตามพระไตรปิฎก บ่งบอกถึงความตั้งใจ ความจงใจ ความมุ่งใจหมายจะทำ เป็นอาการหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ศรัทธา เมตตา สติ ปัญญา ฯ ที่เกิดกับจิตทุกดวง เป็นตัวนำในการคิดปรุงแต่ง และเป็นตัวการในการทำกรรมหรือเป็นตัวกรรมส่งผลให้ผู้ที่ดำเนินการและปฏิบัติงานกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย สามารถเผชิญกับสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสาธารณภัย ด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีศรัทธาเชื่อมั่นในคุณงามความดี มีความมั่นคงทางจิตใจ และเสียสละ รวมทั้งมีความระลึกได้และรู้สึกตัวอยู่เสมอ ทั้งในขณะที่คิด ขณะพูด ขณะกระทำ และระลึกได้เสมอว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ภายใต้อาณัติความไม่ประมาทด้วยมีสติสัมปชัญญะ และละอายต่อการทำชั่วทั้งต่อหน้าและลับหลัง รวมทั้งเกรงกลัวต่อการทำชั่วและผลของการทำชั่วด้วยมีหิริโอตตปเปะ ทั้งนี้ผู้ดำเนินการและปฏิบัติงานกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ยึดโยงกับเจตนา เช่น อธิติบาท ๔ พรหมวิหาร ๔ ขรรยาวสธรรม ๔ ภาวนา ๔ สังคหวัตถุ ๔ อริยทรัพย์ ๗ มรณานุสติ เพื่อพิจารณา

เลือกใช้เป็นศูนย์รวมการพัฒนาจิตใจ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนสุขภาพจิต สำหรับนำไปปฏิบัติกำกับจิตใจให้ตรงกับที่ตั้งแห่งการทำงานของจิต จริตแห่งตน บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความผูกพันของสถานการณ์ และความรุนแรงของสาธารณภัย ส่งผลให้มีหลักคิด ยึดเหนี่ยวจิตใจ เตือนสติในการคิด การพูด การกระทำ เอื้อให้เกิดแผนที่ทางใจในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ช่วยให้อุดชีวิต อีกทั้งช่วยสร้างสมดุลให้กับการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสมกับเพื่อนร่วมงาน ครอบครัว และสังคมให้ดำเนินไปด้วยดี

๓. รูปแบบการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการ

รูปแบบการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการ เป็นรูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) มีลักษณะโครงสร้างที่เป็นระบบระเบียบ ง่ายต่อการรับรู้ในภาพรวม และตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยต่าง ๆ ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑: รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) การกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการ

รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) การกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการบูรณาการของ (๑) หลักพุทธธรรมเจตนาหรือกรรม (กายกรรม วาจากรรม มโนกรรม) ทั้งบุพเจตนา มุญจนเจตนา อปรเจตนา ร่วมกับหิริโอตตปละ และสติสัมปชัญญะ ที่ส่งเสริมการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย (๒) บทบาทพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ที่ปฏิบัติกิจตามหลักการ สงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา และบูรณาการ ทั้งภาวะปกติและภาวะวิกฤตเมื่อเกิดภัยธรรมชาติและสาธารณภัย ที่ส่งเสริมการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย ร่วมกับบทบาทของพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด

หรือพระอสม. พระบริหารภิกษุใช้ พระศิลาธรรม ๖) ในการกู้ชีพด้วยการดูแลสภาวะ การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การติดต่อศูนย์รับแจ้งเหตุและสั่งการ 1669 การดูแลและฟื้นฟูสภาพจิตใจ (๓) การกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยตามหลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบองค์รวมเพื่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืน คือ หลักการ2P2R ด้วยการเตรียมพร้อมก่อนเกิดสาธารณภัย (Preparedness) การป้องกันและการลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation) การเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉิน (Response) การฟื้นฟูสภาพจิตใจสภาพทางกายภาพ และการเยียวยาผู้ประสบภัย (Rehabilitation)

อภิปรายผลการวิจัย

๑. การดำเนินการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์กรกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย

องค์กรกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยต้องเตรียมพร้อมและมีความพร้อมทั้งขององค์กร และผู้ปฏิบัติงานให้มียุทธศาสตร์ ทักษะ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในการกู้ภัยหรือการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย^{๑๐} และการกู้ชีพต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๑^{๑๑} ได้รับอนุญาตให้ใช้สัญญาณไฟวับวาบ (แดง น้ำเงิน) และเสียงสัญญาณจากผู้บังคับการกองบังคับการตำรวจจราจร กรุงเทพมหานคร หรือผู้บังคับการตำรวจจราจรจังหวัด^{๑๒}

การกู้ชีพเป็นภาวะฉุกเฉินเกิดขึ้นรวดเร็ว กะทันหัน ส่งผลคุกคามต่อการอยู่รอดชีวิต ป้องกันหรือลดความพิการและอันตรายต่าง ๆ การรักษาพยาบาลฉุกเฉิน ณ จุดเกิดเหตุ (On Scene Care) ผู้ปฏิบัติงาน ต้องประเมินสภาพแวดล้อมเป็นอันดับแรก เพื่อความปลอดภัยของตนเองและทีมงาน จากนั้นทำการประเมินสภาพผู้ป่วยและดูแลรักษาตามที่ได้รับมอบหมายจากแพทย์ผู้ควบคุมใช้เวลาไม่มากแล้วเคลื่อนย้ายผู้ป่วยไปยังสถานพยาบาลที่เหมาะสมและทันกาล ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการปฏิบัติการฉุกเฉิน^{๑๓} ซึ่งสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ กำหนดและจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติสำหรับหน่วยปฏิบัติการ ๒ ประเภท คือ (๑) ประเภทปฏิบัติการแพทย์ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับสูง และระดับเฉพาะทาง และ (๒) ประเภทปฏิบัติการอำนวยการ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับสูง และระดับที่ปรึกษา^{๑๔}

^{๑๐} “พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐”, **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๒๔ (กันยายน ๒๕๕๐): ๑.

^{๑๑} “พระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๕๑”, **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๒๕ (มีนาคม ๒๕๕๑): ๒.

^{๑๒} “ประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์การขออนุญาตใช้ไฟสัญญาณวับวาบและเสียงสัญญาณ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓”, **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๒๗ (กรกฎาคม ๒๕๕๓): ๔๒.

^{๑๓} “ประกาศคณะกรรมการการแพทย์ฉุกเฉิน เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลหน่วยปฏิบัติการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๖๔”, **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๓๘ (พฤศจิกายน ๒๕๖๔): ๕๒.

^{๑๔} “ประกาศคณะกรรมการการแพทย์ฉุกเฉิน เรื่อง ประเภท ระดับ อำนาจหน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบ และ ข้อจำกัดของหน่วยปฏิบัติการ พ.ศ. ๒๕๖๒”, **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๓๖ (มีนาคม ๒๕๖๒): ๒.

สาธารณภัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้มีความรุนแรงและความถี่ของการเกิดภัยมากขึ้น ผู้ดำเนินการและปฏิบัติงานจึงต้องการทักษะหลากหลาย ผสมผสานการฝึกพื้นฐานที่เป็นระบบมีคุณภาพ และประยุกต์ทักษะเพื่อการแก้ปัญหาเฉพาะ เช่น การปฐมพยาบาล การสื่อสาร การเคลื่อนย้ายผู้บาดเจ็บ ระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System) การบริหารจัดการในสภาวะวิกฤต (Crisis Management) ซึ่งดำเนินการและจัดการได้โดยไม่ต้องรอให้ภัยเกิดขึ้นก่อนด้วยหลักการ 2P2R^{๑๕} การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย เป็นผลมาจากการเกิดภัยและปัจจัยด้านภัยร่วมกับบริบทของสังคม ผ่านปัจจัยความล่อแหลม (Exposure) หรือการที่มีประชาชน ทรัพย์สิน บ้าน อาคาร หรือสภาพแวดล้อมปรากฏอยู่ในอาณาเขตที่สามารถเกิดภัยต่าง ๆ ขึ้น ผสมผสานกับความเปราะบาง (Vulnerability) หรือลักษณะเฉพาะของชุมชน ระบบสิ่งก่อสร้าง หรือทรัพย์สินต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้ได้รับผลกระทบจากภัยมาก จึงจำเป็นต้องทำทั้งระบบตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุสาธารณภัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเตรียมทรัพยากรแบบบูรณาการร่วมกันในการปฏิบัติงาน การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยใช้กลไกระดับนโยบายและระดับปฏิบัติทั้งระบบ ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับพื้นที่ มีระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การบรรเทาทุกข์ และฟื้นฟูผู้ประสบภัยที่มีประสิทธิภาพ^{๑๖} ทั้งนี้ ประเทศไทยดำเนินงานตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๖- ๒๕๗๐ เพื่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy, SEP) ตามหลักการพัฒนายั่งยืนภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs) ด้วยการลดความเสี่ยงเดิมและป้องกันความเสี่ยงใหม่ตามกรอบการดำเนินงานเซนได (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction, SFDRR)^{๑๗}

๒. บูรณาการหลักพุทธธรรมและบทบาทพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ ส่งเสริมการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย

เจตนาเป็นคำที่ใช้อธิบายหลักกรรมตามพระไตรปิฎก เป็นการเกิดขึ้นและเป็นไปทุกอย่างในโลกหรือสังคม เป็นทั้งที่มาและเป็นแกนของพฤติกรรมทุกอย่าง ครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมกระทำทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจหรือกระบวนการคิดทั้งหมด เช่น ความคิด ความเชื่อ ความเห็น การยึดถือ การคตินึก

^{๑๕} กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, “การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.disaster.go.th> [๒๘ มกราคม ๒๕๖๕].

^{๑๖} กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, “แผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.oic.go.th> [๔ มกราคม ๒๕๖๕].

^{๑๗} กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, “แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.disaster.go.th> [๔ มกราคม ๒๕๖๖].

การคิดปรุงแต่งในใจ^{๑๘} บุรณาการเข้ากับเจตนาของผู้ที่ดำเนินการและปฏิบัติงานกุศลและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งนี้ เจตนาใน ๓ กาล ใช้เป็นข้อพิจารณาในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม คือ (๑) บุพเจตนา เป็นเจตนาจะทำ เป็นการเตรียมพร้อมจิตใจที่จะทำความดี (๒) มุญจนเจตนา เป็นเจตนาให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย มีความตั้งใจแน่วแน่ในการกระทำที่กำลังดำเนินการหรือปฏิบัติงาน และ (๓) อปรเจตนา เป็นเจตนาสืบเนื่องต่อ ๆ กันไปจากการกระทำด้วยความตั้งใจที่มีอยู่และยังคงอยู่^{๑๙} เป็นหลักสำหรับการทำบุญทำทานคือทำความดีให้ได้ผลมากด้วยกาย วาจา และใจ เจตนาจึงเป็นหลักพุทธธรรมที่พึงมีไว้กำกับพฤติกรรมของตนเองให้เกิดกุศลเจตนา ซึ่งเป็นต้นเหตุของความดีด้วยกุศลมูล ๓^{๒๐} คือ อโลภะ โมหะ (จาละ) โทสะ ไม่คิดประทุษร้าย (เมตตา) โมหะ ไม่หลง (ปัญญา) ร่วมกับหลักพุทธธรรมสติสัมปชัญญะ^{๒๑} คือความระลึกได้ และการรู้สีกตัวอยู่เสมอ ทั้งในขณะคิด ขณะพูด และขณะกระทำสิ่งใด ๆ ด้วยความระลึกในขณะนั้นว่า สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ โดยมีให้ความคิดและการกระทำมาอยู่ภายใต้ความประมาท และหลักพุทธธรรมหิริโอตตปละ^{๒๒} คือ ความละอายบาป ละอายใจต่อการทำชั่ว ความกลัวบาป เกรงกลัวต่อความชั่ว หรือความเกรงกลัวต่ออกุศลทั้งปวง นับเป็นหลักพุทธธรรมที่เป็นแก่นกลางให้กับผู้ดำเนินการและปฏิบัติงานกุศลและบรรเทาสาธารณภัย นอกจากนี้ หลักพุทธธรรมที่ยึดโยงกับเจตนา ซึ่งผู้ปฏิบัติงานควรนำมาศึกษาและพิจารณาเลือกใช้เป็นศูนย์รวมของการพัฒนาจิตใจ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนสุขภาพจิต สำหรับนำไปปฏิบัติกำกับจิตใจให้ตรงกับที่ตั้งแห่งการทำงานของจิต จิตแห่งตน ตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความฉุกเฉินของสถานการณ์ และความรุนแรงของสาธารณภัยที่ต้องเผชิญ ทั้งก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังจากเกิดเหตุภัยพิบัติหรือสาธารณภัย เช่น ภาวะ ๔ (ภาวะภาวนา สีสภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา)^{๒๓} พรหมวิหาร ๔ (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา)^{๒๔} อิทธิบาท ๔ (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา)^{๒๕} ฆราวาสธรรม ๔ (สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ)^{๒๖} สังคหวัตถุ ๔ (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา) อริยทรัพย์ ๗ (ศรัทธา ศีล หิริ โอตตปละ

^{๑๘} ดุราลัยเถียรใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๔/๕๐.

^{๑๙} ดุราลัยเถียรใน อง.ฉก. (ไทย) ๒๒/๓๐๘/๓๗๕; ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๔/๕๖.

^{๒๐} ดุราลัยเถียรใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๙๔/๒๙๒.

^{๒๑} ดุราลัยเถียรใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๗๘/๒๙๐; อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๔๒๔/๑๑๙.

^{๒๒} ดุราลัยเถียรใน อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๒๕๕/๖๕; ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๒๐/๒๕๗.

^{๒๓} สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๖๖, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.nationalhealth.or.th> [๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๗].

^{๒๔} ดุราลัยเถียรใน อง.ปญจ. (ไทย) ๒๒/๑๙๒/๒๕๒, อภิ.สง. (ไทย) ๓๔/๑๙๐/๗๕, วิสุทธิ. (ไทย) ๒/๑๒๔.

^{๒๕} ดุราลัยเถียรใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๑/๒๓๓, อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๕๐๕/๒๙๒.

^{๒๖} ดุราลัยเถียรใน ส.ส. (ไทย) ๑๕/๘๔๕/๓๐๖, ขุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๓๑๑/๓๖๑.

พาหุสัจจะ ปัญญา) ^{๒๗} มรณานุสติ ^{๒๘} ^{๒๙} ทั้งนี้ หลักพุทธธรรมที่กล่าวมาจะบรรลุผลมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ดำเนินการและปฏิบัติการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย

ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยอมรับของชุมชน มีบทบาทนำพาการดำรงชีวิตของประชาชนด้วยหลักพุทธธรรมในการสงเคราะห์ด้านจิตใจและด้านวัตถุ รวมทั้งปฏิบัติกิจผ่านวิกฤตให้เป็นโอกาสเพื่อพัฒนาสังคม ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน ด้วยงานสาธารณสงเคราะห์ที่มีจิตอาสาเป็นพื้นฐานในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากหรือผู้ประสบเหตุในสังคม ตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ และตาย ด้วยความเมตตา กรุณา และการแบ่งปัน โดยอิงหลักพุทธธรรม เป็นไปตามกรอบของพระธรรมวินัย ข้อกำหนดในระเบียบของมหาเถรสมาคม และข้อกำหนดของพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ปฏิบัติกิจด้วย ๔ หลักการ คือสงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา และบูรณาการ ซึ่งบูรณาการนั้น ถือว่ามีส่วนสำคัญ เพราะการทำงานสาธารณสงเคราะห์ มีความจำเป็นต้องบูรณาการกับงานของคณะสงฆ์อีก ๕ ด้าน คือ การปกครอง การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การสาธารณูปการ และงานตามลักษณะโครงการกับภาคีเครือข่าย ^{๓๐} หลักการสำคัญของการสาธารณสงเคราะห์คือการใช้ทางธรรมนำทางโลก มีศีลธรรมเป็นเครื่องนำทาง ให้ความช่วยเหลือทั้งกำลังกาย กำลังใจ หรือสิ่งของเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือตนเองได้ ให้อภัยในการแก้ไขปัญหาวีรกรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ มีทั้งการแก้ไขปัญหที่ต้นเหตุแห่งทุกข์ด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรม และการแก้ไขปัญหาลายเหตุแห่งทุกข์ในลักษณะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการบรรเทาความเดือดร้อน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมทั้งในภาวะปกติคือการช่วยผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส คนไร้ที่พึ่ง คนเปราะบางในสังคม สร้างสุขภาวะที่ดี เสริมคุณภาพชีวิต ให้คำปรึกษา และในภาวะวิกฤติคือการช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาภัยธรรมชาติ หรือสาธารณภัย หรือภัยพิบัติฉุกเฉิน เช่น อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย โรคระบาด การประสบอุบัติเหตุ โดยพระสงฆ์มีบทบาทสนับสนุนภาครัฐในการช่วยเหลือ เกื้อกูล บรรเทาทุกข์ทางกาย และทางใจโดยการประคับประคองจิตใจผู้ประสบภัยด้วยหลักธรรม อีกทั้งสงเคราะห์เร่งด่วนให้ผู้ประสบภัยหรือผู้ด้อยโอกาสรอดพ้นจากสถานการณ์ยากลำบากหรือมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ^{๓๑}

^{๒๗} ฎายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๖/๒๖๔, อ.ส.ต.ก. (ไทย) ๒๓/๖/๕.

^{๒๘} ฎายละเอียดใน อ.ส.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๗๙-๑๘๐/๓๙-๔๐, วิสุทฺธิ. (ไทย) ๑/๒๕๑.

^{๒๙} ฎายละเอียดใน วิสุทฺธิ. (ไทย) ๑/๑๓๙, ส.ก.ค. (ไทย) ๕๑.

^{๓๐} สมเด็จพระมหาธีราจารย์ (ปสฤทธ์ เขมกรเถร), (๑๕ พ.ย.๖๔), “โครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ พร้อมย้ำกรอบการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์” หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.dailynews.co.th/news/477949/> [๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

^{๓๑} พินิจ ลาภธนานนท์, *ต้นแบบพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ขับเคลื่อนสังคมสุขภาวะ*, สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), (นนทบุรี: หจก.นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๖๕), คำนำ หน้า ๗-๑๒.

หลักพุทธธรรม บทบาทพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ รวมถึงพระสงฆ์ในบทบาทพระคิลานุปัฏฐาก บูรณาการเข้ากับการดำเนินการและการปฏิบัติงานกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยซึ่งใช้หลักการ 2P2R ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบองค์รวม เพื่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืน^{๓๒}

๓. รูปแบบการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการ

รูปแบบการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการ เป็นรูปแบบเชิงแผนผังของความสัมพันธ์ การประสานงาน และการทำงานร่วมกันในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบองค์รวม ด้วยแนวทาง 2P2R กับหลักพุทธธรรมเจตนา ที่ได้บูรณาการ (๑) หลักพุทธธรรม เจตนาหรือกรรม (กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม) ทั้งบุพเจตนา มุญจนเจตนา อปรเจตนา^{๓๓} (๒) บทบาทพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ที่ปฏิบัติกิจตามหลักการ สงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา บูรณาการ ที่ส่งเสริมการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย^{๓๔} ร่วมกับ บทบาทของพระคิลานุปัฏฐาก^{๓๕} ที่ดูแลสภาวะ ทั้งภาวะปกติและภาวะวิกฤตเมื่อเกิดสาธารณภัย เช่น การเทศน์บรรยายธรรมเพื่อเตรียมพร้อมดูแลจิตใจด้วยหลักพุทธธรรม การจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยของชุมชน การอนุรักษ์ป่าด้วยการบวชป่า การทำฝาย (ดิน) แกนซีเมนต์เพื่อกักเก็บน้ำและป้องกันน้ำท่วม การสืบชะตาแม่น้ำเพื่อรักษาคุณภาพน้ำ การฝึกทักษะประชาชนและเยาวชนให้มีจิตอาสาผ่านกิจกรรมของวัด การแจกจ่ายอาหารและสิ่งของยังชีพ การปฐมพยาบาล การใช้สถานที่ภายในวัดเป็นศูนย์พักพิงหรืออพยพ การฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและอาชีพ การรับบริจาคสิ่งของ การจัดกุฏิและการจัดเตรียมอาคารชีวาภิบาลรองรับผู้เจ็บป่วย การจัดงานศพ การบริจาคโลงศพ และ (๓) การกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยซึ่งประเทศไทยมีระบบการแพทย์ฉุกเฉินตามรูปแบบแองโกล-อเมริกัน (Anglo-American Model) คือนำผู้ป่วยส่งห้องฉุกเฉินโรงพยาบาลโดยเร็วที่สุด และใช้การบริหารจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบองค์รวม (Disaster Risk Management, DRM) เพื่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืน ด้วยหลักการ 2P2R^{๓๖} โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเจตนา ๓ คือ บุพเจตนา มุญจนเจตนา และอปรเจตนา เข้ากับขณะก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุสาธารณภัย ตามลำดับ และสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกันได้ใน การกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย แม้จะเรียงลำดับต่างกัน

^{๓๒} กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, “การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.disaster.go.th> [๒๘ มกราคม ๒๕๖๕].

^{๓๓} ดุรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๔/๕๐.

^{๓๔} พระมงคลวรวิหาร, บรรณาธิการ, คู่มือการปฏิบัติการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม, ๒๕๖๑), หน้า ๑๘-๑๙.

^{๓๕} รัชพล ศิริรัตน์พิริยะ, “บทบาทพระคิลานุปัฏฐากในการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖), บทคัดย่อ, หน้า ๘๘-๙๑.

^{๓๖} กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, “การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.disaster.go.th> [๒๘ มกราคม ๒๕๖๕].

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ มีนโยบายอบรมฟรีเกี่ยวกับการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้นที่รับรองโดยสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติหรือหน่วยงานมาตรฐาน ให้กับประชาชนทั้งฆราวาสและบรรพชิต โดยเฉพาะผู้เป็นอาสาสมัครกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตและลดค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคให้กับประชาชนและรัฐบาล และช่วยแบ่งเบาภาระให้กับบุคลากรทางการแพทย์ด้วยว่าได้รับการดูแลสุขภาพเบื้องต้นอย่างถูกต้องเหมาะสม

๑.๒ เชื่อมโยงความร่วมมือในการดำเนินการและการปฏิบัติงานของพระสงฆ์สาธารณสุขสงเคราะห์และพระคิลานุปัฏฐาก กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินการและปฏิบัติงานกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อเติมเต็มการรับมือกับสาธารณภัยตามหลักการ 2P2R คือการเตรียมความพร้อม (Preparedness) การป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation) การเผชิญเหตุ (Response) การฟื้นฟู (Recovery) ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบองค์รวม เพื่อความปลอดภัยอย่างยั่งยืน

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ ศึกษาวิจัยถึงพระธรรมวินัยที่กำหนดเป็นกรอบและระบุแนวทางปฏิบัติที่เป็นกิจของสงฆ์ในการดำเนินการและการปฏิบัติงานกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย

๒.๒ ศึกษาวิจัยถึงรูปแบบการให้บทบาทแก่เยาวชนที่เป็นปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด เด็กแว้น เป็นอาสาสมัครกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัยเชิงพุทธบูรณาการ

บรรณานุกรม

- “ประกาศคณะกรรมการการแพทย์ฉุกเฉิน เรื่อง ประเภท ระดับ อำนาจหน้าที่ ขอบเขต ความรับผิดชอบ หรือข้อจำกัดของผู้ปฏิบัติการในการปฏิบัติการฉุกเฉินตามคำสั่งการแพทย์หรือการอำนวยการ พ.ศ. ๒๕๖๖”. **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๔๐ (กรกฎาคม ๒๕๖๖): ๔๒.
- “ประกาศคณะกรรมการการแพทย์ฉุกเฉิน เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิฉุกเฉินการแพทย์ (มคณ.๑) พ.ศ. ๒๕๖๕”. **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๓๙ (พฤษภาคม ๒๕๖๕): ๕.
- “ประกาศคณะกรรมการการแพทย์ฉุกเฉิน เรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลหน่วยปฏิบัติการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๖๔”. **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๓๘ (พฤศจิกายน ๒๕๖๔): ๕๒.

“ประกาศคณะกรรมการการแพทย์ฉุกเฉิน เรื่อง ประเภต ระดับ อำนาจหน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบ และข้อจำกัดของหน่วยปฏิบัติการ พ.ศ. ๒๕๖๒”. **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๓๖ (มีนาคม ๒๕๖๒): ๒

“ประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์การขออนุญาตใช้ไฟสัญญาณวับวาวและเสียงสัญญาณ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓” **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๒๗ (กรกฎาคม ๒๕๕๓): ๔๒.

“พระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน ๒๕๕๑”. **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๒๕ (มีนาคม ๒๕๕๑): ๒.

“พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ๒๕๕๐”. **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๒๔ (กันยายน ๒๕๕๐): ๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระพุทธโฆสจารย์. **วิสุทธิมรรค**. แปลโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ). พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง, ๒๕๓๕.

พระมงคลวรกร (บรรณาธิการ). **คู่มือการปฏิบัติการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม**. สำนักงานฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ. **วิมุตติมรรค** แปลจากฉบับภาษาอังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๑.

พระอุปัชฌาย์. **วิมุตติมรรค**. พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) แปลจากฉบับภาษาอังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์, ๒๕๕๗.

พินิจ ลาภธนาณนท์. **ต้นแบบพระสงฆ์สาธารณสุขสงเคราะห์ขับเคลื่อนสังคมสุขภาวะ**. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). นนทบุรี: หจก.นิติธรรมการพิมพ์, ๒๕๖๕.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

รัชพล ศิริรัตน์พิริยะ. “บทบาทพระคิลานุปัฏฐากในการกู้ชีพและบรรเทาสาธารณภัย”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๖.

The Germanwatch Institute. **Global Climate Risk Index 2021**. [Online]. Available : <https://germanwatch.org/en/19777> [July 4, 2022].

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. “การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.disaster.go.th> [๒๘ มกราคม ๒๕๖๕].

_____. “แผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔”. คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.oic.go.th> [๔ มกราคม ๒๕๖๕].

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. “แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐”. คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.disaster.go.th> [๔ มกราคม ๒๕๖๖].

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดน่าน. “แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดน่าน ๒๕๖๔-๒๕๗๐”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.disaster.go.th> [๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๖].

สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ. “ประกาศสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ เรื่อง รายชื่อหน่วยปฏิบัติการแพทย์ระดับพื้นฐาน และระดับสูงซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ก่อนและยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในขณะที่ประกาศคณะกรรมการการแพทย์ฉุกเฉิน เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลหน่วยปฏิบัติการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๖๔ มีผลบังคับใช้”. ประกาศ ณ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.niems.go.th> [๒ สิงหาคม ๒๕๖๖].

_____. แผนหลักการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.niems.go.th> [๒๑ มกราคม ๒๕๖๕].

สมเด็จพระมหาธีรราชย์ (ปสฤทธ์ เขมกรเถร). “โครงการพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ พร้อมย้ากรอบการทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์” หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ (ฉบับวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๖๔). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.dailynews.co.th/news/477949> [๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖].

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). “ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๖”. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สิริพัฒนา จำกัด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.nationalhealth.or.th/sites/default/files/upload_files/ThamanoonPra66.pdf [๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๖].